

Vynořuje se systém systémů

Nikdy předtím nestály armády před úkolem přijmout takové množství různých změn a tak rychle. Zisk z této situace budou mít ty vojenské organizace, které budou všestranné, pružné a strategicky pohotové, ti velitelé, kteří budou odvážní, kreativní, otevření novému a vynalézaví. A opačně, kdo bude váhat, hledat zbytečné záruky a jistoty, vystavuje se značnému riziku.

*Gen. Gordon R. Sullivan,
náčelník štábu pozemních vojsk USA*

* * *

Ačkoliv tato slova byla napsána pro příslušníky pozemních vojsk, postřeh gen. Sullivana se týká americké armády jako celku. Jeho výzva, abychom se chopili iniciativy a prosazovali inovace, zní přesvědčivě - a to bylo v minulém roce i obsahem činnosti plánovací rady druhů vojsk (*Joint Requirements Oversight Council*). Tato rada, která byla vytvořena na základě Goldwaterova a Nicholsova zákona z r. 1986 a o které mimo Pentagon slyšel jen málokdo, je dnes jedním z hlavních center, jejichž hlavním úkolem je nově vymezit charakter amerických ozbrojených sil po skončení studené války.

I když vedoucí činitelé ministerstva obrany často mluví o tom, že žijeme v revolučních dobách, ne vždy dost dobře chápeme, co to pro budoucí americké ozbrojené síly vlastně znamená. Je mnoho pravdy na tom, že je obranné plánování ovlivňováno mezinárodním politickým systémem, který se po zhroucení Sovětského svazu stále ještě konsoliduje, relativně omezenými vojenskými rozpočty, požadujícími přísná úsporná opatření, a je zde také poslední zdokonalená technologie. Avšak to nejdůležitější zůstává často nepovšimnuto: že se logika obranného plánování přesunula od vojenského ohrožení k možnostem armády, od povinnosti bránit k příležitosti bojovat. Pochopit důsledky tohoto posunu není snadné. *Potřeby armády vzhledem k vojenskému ohrožení* jsme plánovali velmi dlouho - téměř půl století - takže přechod k jiné plánovací perspektivě je obtížný a nutné organizační změny nezbytné k provedení tohoto posunu začínají být jasné teprve teď. Pokud jsme v minulosti měli před sebou identifikovatelné vojenské ohrožení, mohli jsme se soustředit na to, co bylo pro vyvážení této hrozby nutné. Východiska obranného plánování byly poměrně srozumitelná. V současné době máme při plánování větší volnost. O budoucnosti jsme pochopitelně uvažovali i v minulosti, když jsme se zabývali velikostí, strukturou a charakterem našich ozbrojených sil. Ale dnes musíme řešit problém politického smyslu naší armády. Již nestačí plánovat úspěšné vyvažování konkrétní vojenské hrozby; vojenské síly musí být budovány s větším ohledem na jejich politický kontext. Stručně řečeno, musíme přebudovat intelektuální rámec, který spojuje naše ozbrojené síly s naší politikou - a to v revolučním období není malý úkol.

V několika posledních letech se s podobnou problematikou zabývaly vlastně všechny druhy zbraní. Je zajímavé, že jejich odpovědi jsou v podstatě souběžné. Přečtěme si vůdčí motta každého druhu vojsk. Pozemní vojsko: „Ozbrojené síly XXI“, vojenské námoř-

nictvo: „Vpřed, až za moře“, vojenské letectvo: „Globální dosah, globální moc“ a námořní pěchota: „Operační manévr z moře“. Vize, které kreslí, si jsou až nápadně podobné. Každá demonstruje schopnost používat vojenskou sílu s větší přesností, méně rizikově a s větší efektivitou. Každá z nich také zahrnuje následující tři technologické oblasti:

- ◆ zpravodajství, přehledové snímání prostoru a průzkum (senzory),
- ◆ zdokonalená technologie C⁴I (velení, řízení, spojení, počítače a vojenské zpravodajství),
- ◆ vysoce přesné zbraně (VPZ).

Je zřejmé, že probíhající vývoj je jen součástí širšího trendu, a jsem přesvědčen, že tímto trendem je revoluce ve všechruzích vojsk armády Spojených států.

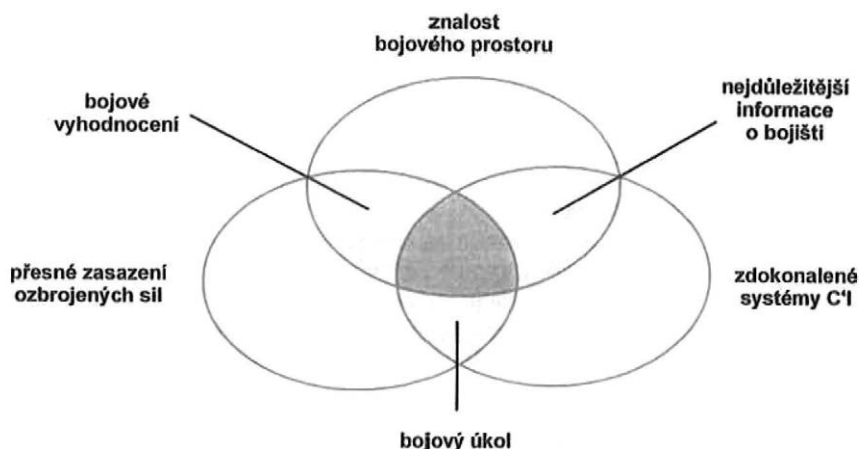
V uplynulém roce byla katalyzátorem změn, před kterými stojí americké ozbrojené síly, zmíněná plánovací rada. A šli jsme ještě dále a některé z našich vizí jsme již vyjádřili ve formě oficiálních vojenských požadavků. Pod vedením předsedy výboru náčelníků štábů generála Johna Shalikashviliho a s jeho velkou podporou jsme realizovali určité body Goldwaterova-Nicholsova zákona a v celém systému plánování, programování a rozpočtování (SPPR) jsme změnili roli velitelů druhů vojsk, plánovací rady a spojených štábů. Mění se doba vyžaduje změny procesu plánování, který byl vybudován pro uplynulá období. Tou hlavní změnou bylo vytvoření nového analytického postupu vyhodnocování bojového potenciálu ve všechruzích vojsk (*Joint Warfare Capabilities Assessment*), který by měl poskytovat informace pro rozhodování plánovací rady, dávat formální doporučení ministrovi obrany týkající se obranného plánování („Programové doporučení předsedy spojených štábů“) a v neposlední řadě i zvýšit důležitost role předsedy náčelníků štábů při kontrole plánovacího programu prostřednictvím „Zhodnocení předsedy“.

<i>senzory</i>	<i>C⁴I</i>	<i>VPZ</i>
AWACS	GCCS	SFW
Rivet Joint	MILSTAR	JSOW
EP-3E	JSIPS	TLAM (Blk III)
JSTARS	DISN	ATACMS/BAT
HASA	JUDI	SLAM
SBIR	C ⁴ ITW	CALCM
Tier 2 (+)	TADIL J	Have Nap
Tier 3 (+)	TRAP	AGM-130
TARPS/ATARS	TACSAT	HARM
MTI	JWICS	Air Hawk
REMBAS	MIDS	SADARM
Magic Lantern	SONET	Hellfire II
ISAR	LINK-16	TLAM (Blk IV)
FDS	DMS	Javelin

Obr. 1: Zbraně a systémy, které jsou v současné době zavedeny nebo zaváděny v americké armádě

Co to je za vizi, která je motorem všech těchto změn? Částečně je to vědomí všech minulých i současných možností, které se nabízejí ve všech třech uvedených technologických oblastech. Na obr. 1 jsem použil zkratky, kterých se v americké armádě běžně užívá, ale jen málo čtenářů může napsat, co skutečně každý z uvedených systémů či zbraní znamená - zkratky Pentagonu konstituují vlastní esoterický jazyk, a ne každý zná jeho slovník. Navíc se těmito zbraněmi a systémy většinou zabýváme odděleně; máme totiž poměrně dobře propracovaný systém plánování, programování a rozpočtování (SPPR), který zachází s jednotlivými částmi systému jako s oddělenými subjekty. SPPR nás nutí rozdělovat celý proces na jednotlivé části - na různé instituce, různé druhy vojsk atd. Jedním nebo více uvedenými systémy se potom zabývají různí lidé: pracují aktivně a se zájmem - a svým systémům rozumí.

Avšak pokud se těmito systémy budeme zabývat odděleně, nerozpoznáme, že jednotlivé programy tvoří dohromady - kvalitativně - docela jiný vojenský potenciál. Systémová interakce a synergismus totiž konstituují něco zcela nového a velmi důležitého. Vzniká něco, co za svůj vznik vděčí z části široké koncepční architektuře, z části šťastné náhodě: je to vytváření „systému systémů“. V příštích deseti letech tento obecný trend s sebou přinese revoluci ve vojenství i nové zhodnocení spojených vojenských operací, neboť tato revoluce bude záviset v první řadě na spolupráci všech druhů vojsk. Obecné schéma vzniku systémového synergismu je zobrazeno na obr. 2.

Obr.: Vznik systémového synergismu

Znalost bojového prostoru. Současnému bojišti dominují technologie vyznačující se použitím zbraňových čidel a informačních systémů. Svůj základ mají ve sběru zpravodajských informací, přehledovém snímání prostoru a průzkumu, což ve spojení s informačními systémy poskytuje lepší znalost vlastních jednotek včetně jejich logistického zabezpečení, zpráv o jejich činnosti a rozmístění, znalost spojeneckých

jednotek i nonkombatantů. Sem patří také informace o počasí, terénu a elektromagnetická charakteristika jakéhokoli prostoru či oblasti, ve které mohou být zasazeny ozbrojené síly.

Zdokonalená technologie C⁴I tvoří subsystém, který spočívá na technologiích spjatých s přenosem informací. Shromážděné údaje procházejí danou databází, výsledkem čehož je přesná informace. Je to systém, který přetváří určité informace získané na základě přesné znalosti bojiště na hlubší pochopení bojového prostoru a zahrnuje vše, od automatického zjišťování cílů, k pochopení jak operačního plánu nepřítele, tak opatření, na která spoléhá, že mu pomohou jeho plán realizovat. Je to také oblast, kde jsou určovány bojové cíle, úkoly a alokace zdrojů. Znalosti o bojišti jsou zde přetvářeny do bojových úkolů, jejichž smyslem je změnit situaci, zmocnit se a ovládnout určitý prostor.

Přesné zasazení ozbrojených sil je snad tím nejvíce nechápaným ze všech systémů. Není to jen užití vysoce přesných zbraní, což sem samozřejmě také spadá, ale jedná se i o další oblasti přesného užití sil, jakou je třeba ofenzivní informační válka. Ta představuje subsystém, ve kterém se uplatňují znalosti získané díky vzájemné interakci prvních dvou systémů.

Takový koncepční rámec je užitečný pouze tehdy, vede-li k lepšímu rozhodování při alokaci zdrojů. Nesmíme se však do něj akademicky zamilovat, ale musíme mít stále na paměti, že byl uměle vytvořen člověkem, aby mu pomohl uvést dnešní plánování do souladu s určitou žádoucí perspektivou. Díky němu dokážeme např. pochopit i některá velmi rozšířená klisé, která obklopují proces vojenského plánování. Každý bude jistě souhlasit například s tím, že schopnost „zasahovat do protivníkovy operačního cyklu“, jak to navrhuje bývalý plukovník letectva John Boyd, je dobrá věc. Ale mimo obecný souhlas s takovým cílem už není shoda v tom, co tato fráze znamená - a dokonce ještě menší v tom, jakým způsobem by USA měly takového cíle dosáhnout. Obr. 2 naznačuje, že schopnost operovat uvnitř protivníkovy rozhodovacího procesu je funkcí, která překrývá znalost bojiště, technologii C⁴I a přesné zasazení sil. Pokud budeme schopni jak technicky, tak doktrinálně rozšířit při plánování tyto oblasti vzájemného překrývání, zvýšíme tím i schopnost daného cíle dosáhnout.

Určujícím rámcem těchto tří základních technologií, na kterém spočívá síla nového systému systémů, jsou: *digitalizace, zpracování informací pomocí počítačů a globální určování polohy*. *Digitalizace* umožňuje práci s informacemi, jejich doplňování a komprimaci; počítačové zpracování tento proces urychluje. *Globální určování polohy* usnadňuje přesné určení polohy jakéhokoli konkrétního cíle v reálném čase. Toto jsou tři určující, dynamické technologie zjištění a identifikace cílů, přenosu informací na palebná postavení a přesné navedení na cíl.

Těžiště technologické akcelerace každé z těchto technologií leží v komerčním, nevojenském sektoru. Schopnost urychlit zavedení „systémů systémů“, na kterém bude založena naše příští vojenská převaha, tak závisí na schopnosti podílet se na vývoji, jenž probíhá většinou mimo existující instituce ministerstva obrany a vlastní vývoj vojenské infrastruktury.

Obr. 2 je zajímavým také tím, co neříká. Neříká nic o otázkách, na které se obvykle soustřeďuje debata o vojenských potřebách. Nový koncepční rámec nevede k diskusím o počtu divizí, letounů, wingů či o jejich technickém zabezpečení. Nevypovídá vůbec nic

o tradiční struktuře ozbrojených sil a tento fakt zřejmě naznačuje potřebu nové vojenské doktríny a organizace.

To neznamená, že si těchto tradičních problémů nevšímáme, ale náš koncepční rámec se soustřeďuje na konkrétnější opatření zvýšení bojeschopnosti.

Jedná se o perspektivu společnou všem druhům ozbrojených sil, která nás osvobozuje od sterilních debat o tom, kolik potřebujeme divizí nebo nosičů, a umožňuje nám soustředit se na mnohem důležitější problémy, jakými jsou charakter našich ozbrojených sil a synergické metody práce, zvyšující náš vojenský potenciál. Stručně řečeno, tou základní (fundamentální) vojenskou entitou všech druhů vojsk je „systém systémů“. Žádná jednotlivá zbraň jej nemůže vybudovat sama - toho lze dosáhnout pouze koordinovanou interakcí všech druhů vojsk. Pokud ho bude dosaženo, každý z druhů ozbrojených sil bude mnohem silnějším.

A konečně je zde vidět i vztah mezi plánováním ozbrojených sil a zahraniční politikou. I když všechny státy buď mají, nebo si mohou nakoupit určité množství základní technologie, přesto jsou americké systémy ve všech směrech daleko výkonnější. Jeden příklad za všechny: jen málo států může soupeřit s americkou kosmickou zpravodajskou technologií.

Jedině Spojené státy dnes po rozpadu Sovětského svazu systematicky budují větší vojenské systémy, založené na interakci uvedených tří subsystémů. To znamená, že Spojené státy projdou revolucí ve vojenství daleko rychleji než ostatní země, čímž získají nejenom kvalitativně nový vojenský potenciál, který bude možné použít v širokém spektru konfliktů, ale také novou základnu pro odstrašení a vedení koalice států.

Revoluce ve vojenství se odehrává v každém druhu vojsk. Rychlost, kterou dokončíme přestavbu, závisí na vojenském plánování a programových rozhodnutích, jež budou přijaty během několika příštích let. Jestliže se rozhodneme urychlit přestavbu, mohli bychom ji dokončit počátkem příštího století. Pokud ale budeme postupovat současným tempem, nedokončíme ji dříve než ve druhém desetiletí 21. století.

Budeme-li vyvíjet systémy a zbraně, které představují revoluční změny, můžeme dosáhnout našeho cíle o celé roky - možná celá desetiletí - dříve než jiné národy. Při kombinaci nových vojenských možností a vhodné zahraniční a bezpečnostní politiky, která je s těmito možnostmi konzistentní, budeme moci ovlivňovat charakter mezinárodního politického systému. Budeme v tom nejlepším postavení od konce druhé světové války, kdy budeme moci formovat svět, ne se mu přizpůsobovat. A za této situace bude upuštěno od obranného plánování, založeného na existenci určitého ohrožení. Urychlování revoluce ve vojenství není samozřejmě zadarmo. Jsem ale přesvědčen, že tyto náklady nebudou nijak dramatické, protože „systém systémů“, který pohání tuto revoluci, již v převážné části našeho obranného systému existuje. Nicméně veřejnost se v dobách relativních finančních potíží zajímá i o menší výdaje a rozpočet na armádu se zcela určitě zvyšovat nebude. A tak před námi vyvstává následující problém: Kde můžeme krátit finanční prostředky, aby byly uvolněny fondy nezbytné pro urychlení programů, které slouží revoluci ve vojenství?

Jedním ze způsobů jak na tuto otázku odpovědět je určit, který druh ozbrojených sil se po přestavbě armády stane zbytečným. Pokud máme možnost sledovat pomocí počítače celý logistický řetězec od skladu až k uživateli, proč bychom měli lpět na dnešních logistických systémech? Jestliže můžeme zničit každý nepřátelský radiolokátor během

několika minut či vteřin po jeho aktivaci, nač bychom potřebovali rušičky? Víme-li, kde jsou protivníkovy pozemní síly a že na ně můžeme útočit zbraněmi dlouhého dosahu, bude stále zapotřebí leteckého doprovodu?

Dnes můžeme identifikovat poměrně velké množství jednotek, zbraňových systémů a programů, které s vybudováním „systému systémů“ ztratí na důležitosti. Tyto okrajové redukce by uvolnily zdroje nezbytné pro získávání dalších kapacit. Můžeme to jako národ riskovat? Lze krátit zdroje pro systémy, jež jsou sice v současné době potřebné, ale které v budoucnu už nebudeme potřebovat? Mnoho odborníků tuto strategii odmítá a argumentuje tím, že je to velmi riskantní strategie, protože znamená vzdát se dnes užitečné kapacity s nezaručeným předpokladem, že to snad zítra může urychlit příchod něčeho lepšího. Máme například starost, zda Irák nezaútočí někdy v budoucnu na Kuvajt nebo na Saúdskou Arábii, nepřepadne-li Severní Korea Jižní Koreu a celou řadu dalších problémů. Ale neměli bychom zapomínat, že irácké vojenské schopnosti jsou jen stínem toho, čím byly před operací Pouštní bouře, a ani bychom neměli ignorovat skutečnost, že se vojenský potenciál Severní Koreje snižuje, nikoliv zvyšuje. Žádná z těchto skutečností není samozřejmě důvodem pro sebeuspokojení, ale co se týče vojenských požadavků, které na Spojené státy klade nejbližší období, měli bychom zůstat objektivní.

Právě proto bychom měli tento krok udělat. Redukce mohou být prováděny rozumně a opatrně, aniž bychom ohrozili naši připravenost či snížili naši schopnost řešit jakékoli úkoly. Neměli bychom ztrácet ze zřetele to, co může být získáno přijetím perspektivy, kterou tak pohotově komentoval gen. Sullivan. To skutečné riziko je dnes ve váhání a skutečný zisk budou mít jen ti odvážní, vynalézaví a nápadití.

*Admirál William A. Owens,
Military Review MAY-JUNE 1995*

Rusové se ale chovají víceméně racionálně. Vžijte se do role ministra Gračova. Jak byste postupoval, kdybyste měl před sebou dilema: buď dostát za každou cenu smluvním závazkům vůči Západu, který příliš na ruku nehraje, nebo hájit bezpečnostní zájmy Ruska?

To je spekulativní otázka. Nejsem a nikdy nebudu generál Gračov. A nejsem ruský, ale český politik. Tvrdím, že smlouvy se mají dodržovat. Když jsou nevýhodné, pojďme si sednout za stůl a jednejme, jak je změnit.

*(Z rozhovoru s náměstkem ministra obrany RNDr. Petrem Nečasem,
Bulletin ODS 2/96)*